

Aleksandrs Maijers – skaņu un noskaņu ainavu burvis

Jana Skrivļa-Čevere

Aleksandrs Maijers izgatavo visdažādākos mūzikas instrumentus, tomēr sirdij tuvākie ir pūšamie instrumenti, attēlā – spieģana

Latviši, tūstorp latgališi, vysod bejuši na tikai dzi-duotuoju, bet ari muzycātuoju tauta. Muzykys instrumentu izgatavuošana varātu byut vīns nu sarežģeituokūs omotu, partū ka rezultatam juobyut na tikai gleitam, bet ari juoskan navainojamai.

Vīns nu pyrmajim, kas nuok pruoṭā, runojūt par muzykys instrumentu meistarim, ir Kruoslovys pusē dzeivojūšais Aleksandrs Maijers, kurs kūpā ar sīvu Ingu darynoj vysdažaiduokūs tradicionalus i na tik tradicionalus instrumentus, ir sakruojūši vasalu kolekceju ar jim i pīduovoj kotram interesentam radeit pošam sovu instrumentu, jemūt paleigā jūs izveidotūs video *YouTube* kontā *Aleksandrs Maijers*.

Pastāstiet nedaudz par sevi.

– Bērnībā es dzīvoju Rēzeknes novada Dekšārēs, bet piedzimu Krāslavā. Tad Rīgas Tehniskajā universitātē pastudēju radiotehniku, bet sapratu, ka tas īsti nav tas, ko gribu mācīties dzīvē, un pēc kāda laika atgriezos dzimtajā Krāslavā.

Tieši Rīgā satiku vairākus mūziķus, radās padziļinātāka interese par mūzikas instrumentiem, un draugs sapazīstināja ar instrumentu meistaru Māri Jansonu. Viņš pamatā taisīja dūdas, kokles – tādus tradicionālos latviešu instrumentus. Rādīju Mārim savus darbus un viņš konsultēja, ieteica. Tāds bija tas iesākums – savām vajadzībām, pašmācības ceļā, kad sapratu, ka mūzika ir tā lieta, kas ļoti interesē.

Kā vispār radās ideja mēģināt pašam izgatavot mūzikas instrumentus?

– Jau kopš bērnības man patika visādi konstruktori, patika veidot kaut ko savām rokām, arī vectēvs, kurš bija kalējs, šo to parādīja, piemēram, kā no kārkla izgatavot svilpīti kā viņa bērnībā.

Pētot piedāvājumu veikalos, sapratu, ka ir instrumenti, kas ir gana vienkārši, lai pamēģinātu tos atdarināt, uztaisīt paša spēkiem. Tā kāds draugs bija no Lietuvas atvedis stabulīti, izpētīju konstrukciju un uztaisīju arī pats līdzīgu. Pašā sākumā bija grūtāk, jo informācijas nebija tik daudz, arī internets nebija tik plaši pieejams kā tagad, pašam nācās daudz ko pētīt – ko varu, ko nevaru izdarīt.

Pirmie instrumenti tapa, kad man bija 19–20 gadi, tad arī kā pirmo iemācījos spēlēt rotaļlietu stabulīti, nopirku un sāku spēlēt savu pirmo blokflautu. Nu jau kopš tā laika pagājuši gandrīz 30 gadi, tā ka zināma pieredze ir (*smaida*).

No kurienes nāk šī interese par mūziku – vai dzimtā ir kādi muzikanti?

– Tas pats vectēvs, kurš man mācīja kārklu stabuli spēlēt, viņš spēlēja septiņstīgu ģitāru. Atceros, kā viņš spēlēja, kopā dziedājām dziesmas. Jā, no viņa varētu būt tā interese.

Esmu arī divus gadus mācījies akordeonu spēlēt Viļānu Mūzikas skolā. Akordeonu spēlēt man tīri labi patika, bet ar mūzikas teoriju negāja tik vienkārši. Ja skolā mācījies salīdzinoši labi, tad solfedžo man lika divniekus un tas ļoti sarūgtināja. Akordeons man vēl aizvien ir mājās, un laiku pa laikam mēģinu to paspēlēt. Ir skaidrs, ka man interese par mūziku nav tik ļoti akadēmiska, nespēlēju pēc notīm, bet pēc dzirdes un mīlu improvizēt, arī toreiz patika spēlēt līdzī mūzikai, kas man patika, mēģināt atkārtot melodijas.

Savulaik biju kolektīvu «Lucius» un «Oroboro» dalībnieks. Nav ļoti zināmi šie projekti, bet internetā ir šis tas atrodams. Tā ir noskaņu mūzika, tiek izmantoti dažādi instrumenti, patiks tiem, kam interesē pasaules mūzika. Laiku pa laikam, reizi gadā vai divos savācamies ar «Oroboro» pušiem uzspēlēt.

Tagad ir daudz dažādu tehnisko iespēju – vari ierakstīt kādu vienu instrumentu, tad pierakstīt klāt citu. Arī man ir cilpu procesori – dažreiz kādā izstādē vai kur citur paspēlēju, var visādas skaņu un noskaņu ainavas uzburt.

Kādi instrumenti visvairāk top jūsu darbnīcā?

– Mana sirdslieta ir pūšamie instrumenti, bet, protams, patiek visi, ko gatavoju – šobrīd mums mājās ir jau vairāk nekā 200 visādu instrumentu. Kopā ar sievu Ingu diezgan daudz taisām no māla – viņai labi padodas veidošana,

visādi smalki rakstiņi, man savukārt labi sanāk tehniskā puse – uzskaņošana u.tml. Ļoti daudz veidojam svilpauniekus, diezgan daudz arī māla stabules, tostarp tapušas tādas eksotiskākas variācijas kā dubultā stabulīte – ar diviem stobriem, kur viens dod pamattoni – kā burdonu, bet ar otru var improvizēt, spēlēt melodijas. Mazliet līdzīgi kā dūdas, tikai tembrs citādāks.

Materiāli tiek izmantoti visdažādākie. Sākumā taisīju stabulītes no saulespuķes kāta, ir arī no koka, niedru stabules. No niedrēm agrāk taisījām arī vējazvanus. Man patīk visādi instrumenti – ne tikai tādi, ar kuriem var konkrētas melodijas izspēlēt, bet arī noskaņas radītāji, tādi kā trokšņa instrumenti, kas rada dabā dzirdamajām līdzīgas skaņas – vējazvani, dažādas perkusijas ritmam.

Vēl viena lieta, ko taisu, ir vargāni – Latvijā nav daudz meistarū, kas to dara, tas prasa laiku un iedziļināšanos, lai sanāktu labs vargāns. Un vēl man patīk kādu instrumentu vienkārši izdomāt – pētu dažādus materiālus, arī saimniecības preces, caurules, plāksnes un citas šķietami jocīgas lietas, iztēlojos, kā tās varētu noskaņot un likt tām skanēt.

Kas ir svarīgāks – skaņa vai vizuālais noformējums?

– Noteikti abi. Protams, ja es priekš sevis kaut ko eksperimentēju, varbūt varu ne tik ļoti daudz uzmanības veltīt izskatam, tomēr arī pašam patīk, ka tas, ko spēlēju, izskatās, ja ne skaisti, tad vismaz interesanti. Ja instrumenti ir paredzēti pārdošanai, tad gan Inga ļoti piestrādā, visādas smalkas lietišas – ornamentīņus, rakstiņus, punktiņus pieliek. Mums ļoti patīk, ka ne tikai skan, bet arī izskatās skaisti.

Jūs instrumentus ne tikai radāt, bet arī kolekcionējat. Vai kolekcijā ir kādi īpaši interesanti eksemplāri?

– Māsa ar vīru diezgan daudz ir ceļojuši un atveduši dažādus instrumentus, mamma pašlaik dzīvo Vācijā un arī atsūta šo to interesantu, arī draugi ir atveduši instrumentus no eksotiskām zemēm – Indijas, Ķīnas, Latīņamerikas.

No tādiem īpatnējākiem, man ir no Madagaskaras instruments, ko sauc valiha. Būtībā tas ir kokles radinieks – pagarš cilindrs, kas izgatavots no resnas niedres ap 10 centimetriem diametrā, un kuram uzvilktas stīgas. Interesanta ir arī tā skaņošana – stīgas tiek skaņotas nevis pēc kārtas, bet gan viena uz vienu pusi, otra uz otru, sanāk, ka do, mi, sol ir uz vienu pusi un re, fa, la – uz otru, spēlējot ir jāpiedomā, lai nospēlētu melodiju.

Kur ģustāt iedvesmu un idejas jauniem instrumentiem?

– Es pieļauju, ka man ir līdzīga pieeja, kāda reiz bija, ganos ejot. Tā kā nosacīti bija daudz brīva laika, puikas ņēma dabā to, kas pa rokai, un domāja, ko no tā varētu uztaisīt – kādu svilpīti, stabulīti vai dūceni. Arī man mēdz būt līdzīgi – ņemu, kas trāpās pa rokai, un domāju. Reizēm kādā saimniecības preču veikalā kas uzrunā vai ir palicis pēc remonta, citreiz ir žēl kaut ko izmest, tā nu tas stāv kādu laiku, līdz tomēr jāpieņem lēmums – izmest vai kaut ko uztaisīt. Tā tapa, piemēram, perkusijas no pistāciju čaumalām, bet lamellafons, kuru izmantojis arī Latvijas Radio koris – no montāžas plāksnītēm ar caurumiem, kas līdzīgas bērnības konstruktoriem un skaisti skan pašas par sevi – kā zvaniņš. Pamēģināju dažādus variantus, kā tās uzskaņot – īsāk griezt, plānināt – un eksperiments izdevās. Pirmo instrumentu mēdzu dēvēt par aktimellafonu, jo tas veidots ar «Aktimel» pudelītēm.

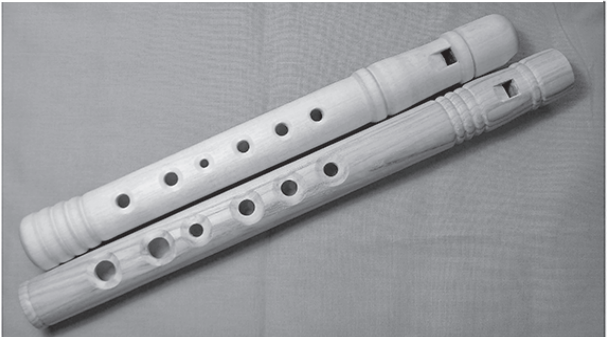
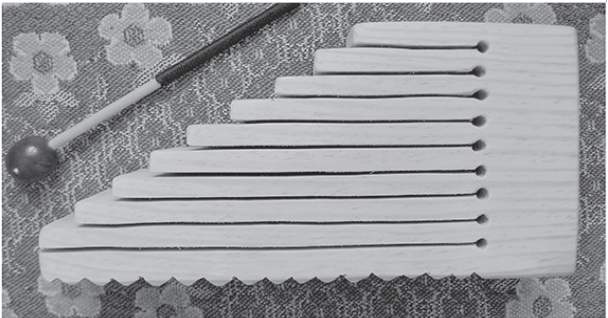
Tolaik iepazināties ar vienu no Latvijas Radio kora vadītājiem – Sigvardu Kļavu. Viņam ļoti iepatikās šis instruments, un viņš palūdza, vai varētu uztaisīt līdzīgu tikai lielāku komplektu – tagad tas atrodas GOR’ā, koris to ir izmantojis daudzos koncertos – «Latgales gredzens», «Latgales freska» u.c. Ir patīkami, ka instruments nonāk profesionāļu rokās, turpina savu dzīvi, nav vienkārši kā eksponāts.

Ir nepieciešams gan radošums, gan saprašana, lai riekstā saredzētu instrumentu...

– Jo ilgāk ar to nodarbojies, jo tas sanāk kaut kā pats par sevi. Par valrieksta svilpaunieku runājot, bija tā, ka Māris Jansons man parādīja principu, kā taisa svilpaunieku – no plastilīna. Pastāstīja, ka to vajag no māla taisīt, tad apdedzināt, un es sapratu, ka ne es mālu dabūšu, ne būs, kur to pēc tam apdedzināt. Bet tā kā princips bija apmēram skaidrs, padomāju, ka varbūt varētu pamēģināt no valrieksta, kas man tieši kopmītnēs bija, ko līdzīgu izgatavot. Pamēģināju un izdevās. Tā ar tām idejām mēdz būt – ja nesanāk vienā veidā, mēģini citādi, no materiāla, kas ir pa rokai.

Kas ir sarežģītākais, kas radīts?

– Lamellafons, kurš bija viens no lielākajiem objektiem, ko esmu taisījis. Vēl viens diezgan sarežģīts objekts bija leijerkaste, kuru mākslinieki – scenogrāfi Reinis un Krista Dzudzilo veda uz Prāgas kvadriennāli. Mani uzaicināja šajā projektā piedalīties, un mans uzdevums bija izdomāt, kā panākt to, lai tā nebūtu vienkārši instalācija, bet tiešām spēlētu mūziku. Leijerkaste bija milzīga – aptuveni 4 x 4 x 4 metrus liels kubs ar apakšējā daļā rotējošu skatuvīti. Protams, netaisīju to viens, pašu kasti veidoja «Dekorāciju darbnīca», kas nodarbojas ar tādiem visādiem trakiem projektiem. Tas bija interesants izaicinājums, kuru sākumā pat šķita, ka nav iespējams realizēt, tomēr viss izdevās – leijerkaste vismaz 10 dienas darbojās Prāgā un pēc tam arī Rīgā vēl divās izstādēs piedalījās.

Jūsprāt, katram ir pa spēkam izgatavot pašam savu instrumentu?

– Vienkāršākos noteikti – to pašu dūceni jeb latgaliski žvūrgzdynu. Tā pagatavošanai nepieciešams vien urbītis, kociņš, izturīgs diegs. Tas ir būtībā viens no senākajiem instrumentiem, arī paši bērnībā, domāju, katrs esam griezuši pogu, vienīgi apaļai pogai tā skaņa nav tik izteikta. Ja taisa no plāksnītes vai pulkšša, tas stiprāk griež gaisu un skaņa, ūjināšana ir dzirdamāka. Tāds nedaudz mistisks šķiet šis instruments, dod interesantu noskaņu – it kā vienkāršs, bet tajā pašā laikā ir jūtama saikne ar senatni.

Kur iespējams aplūkot un iegādāties jūsu darbus?

– Mēs sadarbojamies ar mūzikas salonu «Upe» Rīgā un Ingai *Facebook* ir lapa *Inga Maijere arts*.

Vēl es divus gadus piedalījos Valsts kultūrkapitāla fonda projektos un dabūju stipendiju, lai veidotu video par instrumentu izgatavošanu. Tie atrodami manā *YouTUBE* kanālā *Aleksandrs Maijers*, un pašlaik ir jau 17 filmiņas – pirmajā sezonā tapa 12, otrajā – piecas.

Instrumenti ir dažādas sarežģītības un pārsvarā tradicionālie – vargāns, niedru stabule, koka zvans, dūcenis, valrieksta svilpaunieks, arī māla instrumenti – mazais svilpaunieks, lielāks – ar septiņiem caurumiem un māla stabule. Aptuveni 10 minūtēs cenšos visu paskaidrot, lai katrs var tikt galā, ir arī zīmējumi un apraksti. Interesanti, ka nesen diezgan daudz abonentu no Latīņamerikas parādījies, jo viņu pašu tradicionālie māla instrumenti ir ļoti sarežģīti. Tas savā ziņā ir pagodinājums, ka šādi meistari novērtē mūsu darbus. Bet, protams, šis projekts tika veidots ar nolūku parādīt un atgādināt par skaņurīkiem tepat, Latvijā. Cilvēki bieži vien nezina, neaizdomājas, ka arī paši var izgatavot kādu instrumentu. Man ir prieks dalīties zināšanās un prasmēs, prieks, ja tas kādam noder.■

Foto no Aleksandra Maijera personīgā arhīva

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta *«Aleksandrs Maijers – skaņu un noskaņu ainavu burvis»* saturu atbild SIA «Vietējā»».

MAF
Mediju atbalsta fonds